

ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਜਮਾਤ- XI

ਸਤੰਬਰ ਪ੍ਰੀਖਿਆ 2022

ਸਮਾਂ 3 ਘੰਟੇ

ਕੁੱਲ ਅੰਕ -80

ਸੈਕਸ਼ਨ A ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ-1 Objective type (MCQ) ਟਾਈਪ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜਰੂਰੀ ਹਨ I

1. ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਪੁਸ਼ਤਕ ਪਾਲੀਟਿਕਸ ਦਾ ਲੇਖਕ ਕੌਣ ਹੈ I
(a) ਅਰਸਤੂ (b) ਪਲੈਟੋ (c) ਗਾਰਨਰ (d) ਲੀਕਾਕ
2. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਚੰਗੇ ਨਾਗਰਿਕ ਦਾ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹੈ I
(a) ਕਰਤੱਵ ਪਾਲਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ (b) ਰਾਜਪ੍ਰੀਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ (c) ਅੰਧਾ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ (d) ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰ
3. ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਅਰਥ ਉਹ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਆਨੰਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੈ ਕਥਨ ਕਿਸਦਾ ਹੈ I
(a) ਲਾਰਡ ਬ੍ਰਾਈਸ (b) ਜੇ. ਸੈ. ਮਿਲ (c) ਗੈਟਲ (d) ਰੂਸੋ
4. ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਖਰੜਾ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੌਣ ਸੀ I
(a) ਡਾ ਰਾਜਿੰਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ (b) ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ (c) ਡਾ ਜਾਕਿਰ ਹੁਸੈਨ (d) ਡਾ ਬੀ ਆਰ ਅੰਬੇਦਕਰ
5. ਬਿਨਾ ਰਾਜਨੀਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਲੱਗੇ ਨਾ ਫਲ ਅਤੇ ਫੂਲ ਉਵੇਂ ਹੀ ਇਤਿਹਾਸ ਬਿਨਾ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨਿਰਮੂਲ " ਇਹ ਕਥਨ ਕਿਸ ਦਾ ਹੈ I
(a) ਫ੍ਰੀਮੈਨ (b) ਸੀਲੇ (c) ਬਰਗਮ (d) ਐਡਮ ਸਮਿੱਥ
6. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਅਧਿਕਾਰ ਆਰਥਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ I
(a) ਕੰਮ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ (b) ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ (c) ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ (d) ਉਚਿਤ ਮਜਦੂਰੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ
7. ਪਸਤਾਵਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸੋਮਾ ਕੀ ਹੈ I
8. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਲਿਖੋ I
9. ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਪਿਤਾਮਾ ਕਿਸ ਵਿਦਵਾਨ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ I
10. ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇੱਕ ਦੇਣ ਲਿਖੋ I
11. ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸ਼ਬਦ ਲਾਤੀਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ..... ਤੋਂ ਉਪਜਿਆ ਹੈ I
12. ਪੇਟ ਨਾ ਪਈਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਤਾ I
13. ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਦੇ ..... ਹਨ I
14. ਅਰਸਤੂ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਪਿਤਾਮਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਠੀਕ/ਗ਼ਲਤ)
15. ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਗਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ I (ਠੀਕ/ਗ਼ਲਤ)
16. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 12 ਤੋਂ 35 ਤੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ I (ਠੀਕ/ਗ਼ਲਤ)

16 x 2=32

ਸੈਕਸ਼ਨ (B) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ -2 ਛੋਟੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ (ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰੋ)

1. ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ?
2. ਨਾਗਰਿਕ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਿਚਕਾਰ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?
3. ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
4. ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਲਿਖੋ ?
5. ਚੰਗੇ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਚਾਰ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਲਿਖੋ ?
6. ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਲਿਖੋ ?
7. ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
8. ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਨਾਕਾਰਤਮਕ ਰੂਪ ਕੀ ਹੈ ?

4 x 5=20

ਸੈਕਸ਼ਨ © ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ -3 (ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ (ਕੇਵਲ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ)

1. ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੋਈ ਛੇ ਮੌਲਿਕ ਕਰਤੱਵ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ ?

ਜਾਂ

ਭਾਰਤ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਰਾਜ ਹੈ , ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ।

2. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਛੇ ਵੇਸ਼ਸਤਾਈਆਂ ਲਿਖੋ ?

ਜਾਂ

ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਕੋਈ ਛੇ ਕਦਮ ਲਿਖੋ ।

3. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪਸਤਾਵਨਾ ਦੀ ਕੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ ?

ਜਾਂ

ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਕੋਈ ਛੇ ਢੰਗ ਲਿਖੋ ।

6 x 3=18

ਸੈਕਸ਼ਨ - (D) ਸੋਮੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ - 4

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਾਰਜ ਕੈਬੀਨਟ ਮਿਸ਼ਨ ਯੋਜਨਾ (Cabinet Mission Plan) ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ 9 ਦਸੰਬਰ, 1946 ਨੂੰ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਰਜ 26 ਨਵੰਬਰ, 1949 ਨੂੰ ਸੰਪੰਨ ਹੋ ਪਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ 26 ਜਨਵਰੀ, 1950 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ 2 ਸਾਲ, 11 ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ 18 ਦਿਨ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਡਾ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਨ ਅਤੇ 24 ਜਨਵਰੀ, 1950 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਵਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਸੰਹਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਖਰੜਾ ਕਮੇਟੀ (Drafting Committee) ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਸਭਾਪਤੀ ਡਾ. ਬੀ. ਆਰ. ਅੰਬੇਦਕਰ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਡਾ. ਬੀ. ਆਰ. ਅੰਬੇਦਕਰ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ (Architect of the Constitution) ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਲਿਖਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀਆਂ 395 ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਤੇ 12 ਅਨੁਸੂਚੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਅੱਜ 25 ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਸਤ੍ਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਵੀ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਹਰ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾ ਆਏ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਰਾਹੀਂ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਸਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਰਵਜਨਕ ਬਾਲਗ ਮੱਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤੀਜੇ ਅਧਿਆਏ ਵਿੱਚ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਨਿਆਂਸੰਗਤ ਹਨ ਭਾਵ ਲੋਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਆਦਿ।

ਉੱਪਰ ਲਿਖੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਉ: Read the above passage and answer the following questions:

I. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ?

II. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਵੇਸ਼ਸਤਾਈਆਂ ਲਿਖੋ।

III. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ..... ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

3x2=6

IV. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੇ ਜੋੜ ਮਿਲਾਉ। (Match the following) :

I. A. ਡਾ. ਬੀ. ਆਰ. ਅੰਬੇਦਕਰ

A. ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ

II. B. 26 ਜਨਵਰੀ, 1950

B. ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ

III. C. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਤੀਜਾ ਅਧਿਆਏ

C. ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿੱਤੀ

IV. D. ਡਾ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ

D. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਨਿਰਮਾਤਾ

4x1=4